

Mariken van Nieumeghen

Mariken van Nieumeghen

Auteur onbekend, ca. 1500-1515, Antwerpen (?)

Mariken van Nieumeghen (eigenlijk: Die waerachtige ende een seer wonderlijcke historie van Mariken van Nieumeghen die meer dan seven jaren metten duvel woende ende verkeerde) werd tussen ca. 1500 en 1515 geschreven. De schrijver is niet bekend. Aan de vorm van de verzen is te zien dat hij een [rederijker](#) was. Het verhaal is overgeleverd in [oude gedrukte boekjes](#), waarvan het oudste in ca. 1515 gedrukt werd door de bekende Antwerpse drukker Willem Vorsterman.

Mariken bestaat voornamelijk uit dialogen op rijm, die ingeleid worden door korte prozastukjes. Waarschijnlijk was *Mariken* eerst een roman die geheel in proza geschreven was. Iemand zette daarna het grootste gedeelte van het verhaal om in berijmde dialogen, omdat dat prettiger te lezen zou zijn. Hierdoor lijkt de tekst op een toneelstuk, hoewel hij dat waarschijnlijk niet is.

Verleiding, verderf en vergeving

In *Mariken* staan verleiding, zonde en vergeving centraal. In de middeleeuwen waren dat heel belangrijke thema's. Volgens [hun geloof](#) gingen de mensen naar de hel als hun zonden niet vergeven zouden worden. Vergeving kon verkregen worden door bijvoorbeeld boete te doen of via hulp van heiligen. Mariken moet metalen ringen dragen totdat God haar zonden vergeven zal hebben. Ook in [Beatrijs](#) wordt het verhaal verteld van een jonge vrouw die jarenlang in zonden leeft, maar ten slotte vergeving vindt.

Het verhaal

Mariken wordt door haar oom, bij wie ze in huis woont, naar Nijmegen gestuurd om op de markt boodschappen te doen. 's Avonds is het te laat om veilig naar huis terug te lopen, maar haar Nijmeegse tante wil haar geen onderdak bieden en jaagt haar weg. Wanhopig gaat Mariken bij een heg zitten. Daar spreekt een vreemdeling haar aan, de duivel vermomd als mens. Hij maakt zich bekend als 'Moenen met het ene oog' en belooft haar kennis en rijkdom als ze met hem meegaat.

Audio file

Fragment voorgelezen door: Veerle Fraeters (Mariken) / Theo van Lint (Die duvel)

Fragment waarin Mariken Moenen ontmoet (vs. 196-219).

Mariken

Wie sidi, vrient?

Die duvel

Een meester vol consten,
Nieuwers af falende, wes ic besta.

Mariken

't Comt mi alleleens met wien dat ick ga,
Also lief gae ic metten quaetsten als metten besten.

Die duvel

Wildi u liefde te mi werts vesten,
Ick sal u consten leeren sonder ghelijcke,
Die seven vrie consten: rethorijcke, musijcke,
Logica, gramatica ende geometrie,
Aristmatica ende alkenie,
Dwelc al consten sijn seer curable.
Noyt vrouwe en leefde op eerde so able
Als ic u maken sal.

Mariken

So moetti wel zijn een constich man.
Wie sidi dan?

Die duvel

Wat leyt u daeran?
Wie ick ben en soudi met rechte vraghen niet.
Ick en ben die beste van mijnen maghen niet,
Maer u dat ic nemmermeer niet dan jonste en toge.

Mariken
Hoe heeti, vriend?

Die duvel
Moenen metter eender ooghe,
Die wel bekend es met veel goede ghesellen.

Mariken
Ghi sijt die Viant vander hellen.

Die duvel
Wie ick ben, ic ben emmer ghejonstich tot u.

Mariken
Ick en hebbe oeck van u ancxt, vrese noch gru;
Al quame Luycefer selve uuter helscher ghewelt,
Ick en souder niet af vervaert sijn, so ben ic gestelt;
Ick ben onghequelt van allen anxten.

Mariken
Wie ben je, vriend?

De duivel
Professor in de wetenschappen.
Alles lukt me, wat ik ook probeer.

Mariken
Het maakt me niet uit met wie ik verkeer,
met de verdorvene of de volmaakte.

De duivel
Als je mij tot de jouwe maakte,
ik zou je de zeven vakken leren
tot in de puntjes: retoriek, musiceren,
logica, grammatica en geometrie,
rekenkunde en alchemie,
wetenschappen die men altijd eerde.
Geen aardse vrouw was ooit zo'n geleerde
als jij zult worden.

Mariken
Je bent dus een kundig man.
Maar wie ben je dan?

De duivel
Dat gaat je niks an.
De waarheid weten, dat hoef je niet.
Ik ben het zachtmoedigste boefje niet,
maar voor jou ben ik goed, jou heb ik hoog.

Mariken
Hoe heet je, vriend?

De duivel
Moenen met het ene oog,
Ik heb vrienden in alle hoeken en gaten.

Mariken
De duivel ben je, uit de hel losgelaten.

De duivel
Jou heb ik hoog. Jouw beschermer ben ik.

Mariken
Ik heb voor jou geen angst, vrees of schrik;
al kwam Lucifer zelf uit het helse geweld,
dan nog vreesde ik niet. Zo is 't met me gesteld.
Alle angst is me ontnomen.
(vertaling: Willem Wilmink)

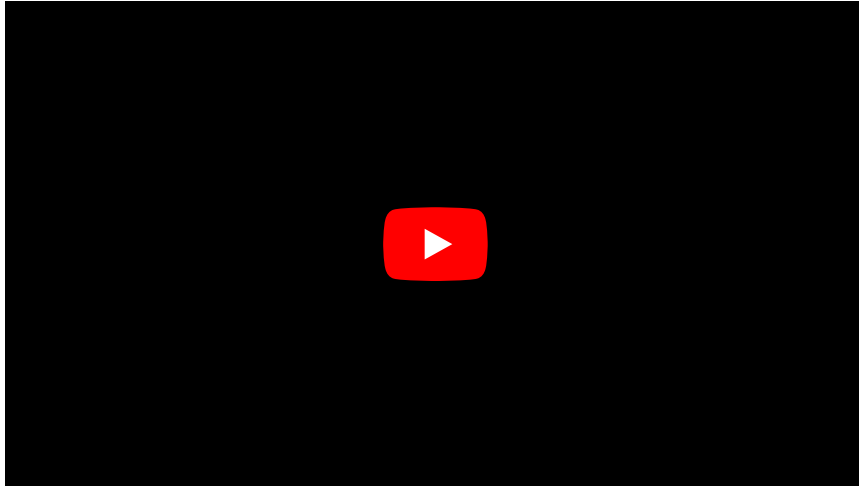
Mariken besluit vervolgens op het aanbod van Moenen in te gaan. Wel moet ze haar naam veranderen, want hij vindt het niet prettig steeds aan een zekere Maria herinnerd te worden. Mariken wordt nu Emmeken (een naam die kleine M betekent, en dus nog naar haar eigen naam verwijst). Emmeken en Moenen reizen naar Antwerpen, waar ze zeven jaar lang een wild en zondig leven leiden. Dan wil Emmeken haar familie terugzien. Ze gaan naar Nijmegen en zien daar op straat de opvoering van een [toneelstuk](#) over Gods genade. Emmeken krijgt berouw. De duivel voert haar hoog de lucht in en laat haar vallen om zo haar nek te breken en haar ziel mee te voeren naar de hel. Maar ze overleeft de val doordat haar oom voor haar gebeden heeft.

Ringen als straf

Met hem reist ze naar de paus om vergeving te vinden voor haar zondige jaren. De paus geeft haar metalen ringen om haar nek en armen. Als de ringen eraf zullen vallen, zal dat het teken zijn dat God haar vergeven heeft. Mariken gaat het klooster in. Na vele jaren van boetedoening verschijnt er een engel die in haar slaap de ringen verwijdert. Als Mariken twee jaar later sterft, worden de ringen boven haar graf geplaatst.

Spannendegeschiedenis.nl: Mariken van Nieumeghen

Mariken van Nieumeghen is zonder twijfel de bekendste persoon uit de lange Nijmeegse geschiedenis. Ze is de hoofdrolspeler in een mirakelspel dat rond 1500 is geschreven en dat voor een belangrijk deel in Nijmegen speelt.

Klara-podcast: *Mariken van Nieumeghen*

De literaire canon 12, met Samuel Mareel. Voor dit boek moeten we iets meer dan 500 jaar terug in de tijd. Het vertelt het verhaal van een jonge vrouw die zeven jaar lang met de duivel samenwoont, tot ze beseft dat dit een grote zonde is.

Verder lezen

- Herman Pleij, *Het gevleugelde woord. Geschiedenis van de Nederlandse literatuur 1400-1560* (2007), [p. 526-531](#): 'De *Mariken van Nieumeghen* als leesboek'.
- Wie dit verhaal wil lezen, kan terecht bij de editie van Bart Ramakers met een moderne vertaling op rijm van Willem Wilmink: *Mariken van Nieumeghen & Elckerlijc. Zonde, hoop en verlossing in de late middeleeuwen* (Nederlandse Klassieken), 1998.
- De middelnederlandse tekst van [Mariken van Nieumeghen](#) (ed. Coigneau 1996).
- *Mariken van Nieumeghen* in [Literaire canon](#).
- [Mariken van Nieumeghen](#) op Bulkboek.nl
- Een exemplaar van [de druk uit 1518 \(Antwerpen, Willem Vorsterman\)](#) in de Bayerische Staatsbibliothek.
- Informatie en opdrachten over *Mariken van Nieumeghen* op [Lezen voor de Lijst](#) (+ [docenteninformatie](#)).
- [Leertraject Mariken](#) van Klassiekers in de Klas.
- Downloadbaar lesmateriaal op [KlasCement](#) over *Mariken van Nieumeghen*.

<https://www.literatuurgeschiedenis.org/teksten/mariken-van-nieumeghen>